En Az Geçim İndirimine İlişkin Bazı Yabancı Ülke Uygulamaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler

Recep KAPLAN*

Özet

Anayasamızın 73'üncü maddesi herkesin mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğunu belirtmektedir. Vergi sistemlerinde artan oranlı vergi tarifeleri, ayırma ilkesi, istisna ve muafiyetler ve en az geçim indirimi müessesesi mükelleflerin mali gücünün başka bir ifadeyle vergi ödeme gücünün etkili bir biçimde kavranabilmesi maksadıyla kullanılan araçlardır. Genel anlamda kişilerin kendilerinin ve ailelerinin hayatlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları minimum miktardaki gelirin vergilendirilmemesini ifade eden en az geçim indirimi müessesesi birçok gelişmiş ülkenin gelir vergisi sisteminde bütün mükellefler açısından yer bulmuştur. Ülkemizde ise "asgari geçim indirimi" adı verilen müessese ücretliler için uygulanmakta ve özü itibarıyla ayırma ilkesini ifade etmektedir. Bu çalışmada bazı yabancı ülkelerde en az geçim indirimi müessesesine ilişkin uygulamalar incelenmekte ve Türkiye uygulaması bu incelemelerden elde edilen veriler ışığında değerlendirilmektedir. Çalışma sonucunda ülkemizde, literatürde ve gelişmiş ülkelerin gelir vergisi sistemlerinde yer verildiği şekliyle tüm gelir unsuru sahiplerini kapsama alacak şekilde en az geçim indirimi müessesesinin oluşturulmasına yönelik öneriler yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Gelir, Ücret, En Az Geçim İndirimi, Vergi*

Implementation of Minimum Living Allowance in Some Foreign Countries and Evaluations for Turkey

Abstract

According to the article 73 of the Turkish Constitution, everyone is under obligation to pay taxes in proportion with his/her financial resources. Progressive

*Yrd.Doç.Dr., E. Başbakanlık Uzmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, SBF, Maliye Bölümü, rcpkaplan@yahoo.com

taxation, discriminaton principle, exemptions and exclusions as well as minimum living allowance are the instruments that are used in tax tsystems in order to determine the financial power in other words the ability to pay taxes of taxpayers. Minimum living allowance which in general means non-taxation of the income of individuals needed so as to maintain the lives of themselves and their families is included in tax systems of many developed countries for all of the taxpayers. In Turkish practice, the concept called as "minimum living allowance" is only applied for wage earners and essentially refers to the discrimination principle. The aim of this study is to examine the case of minimum living allowance in some foreign countries and evaluate Turkish implementation in light of the lessons learned from these countries' practices. In conclusion, some proposals are made for the creation of "minimum living allowance" in Turkey as defined in the relevant literature and applied in developed countries so as to include the owners of all types of income.

Key Words: *Income, Wage, Minimum Living Allowance, Tax*

JEL Classification Code: *H24*

Giriş

Vergi ödeme gücünün etkili bir biçimde kavranabilmesi başka bir ifadeyle adalet ilkesine uygun bir vergileme yapılabilmesi açısından en az geçim indirimi müessesesi önemli bir yere sahiptir. Çünkü kişilerin ancak asgari ihtiyaçlarını giderdikten sonra geriye kalan gelirleri açısından vergi ödeme gücüne sahip olduklarını kabul etmek gerekir. Kişilerin kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin insan olmanın gerektirdiği asgari ihtiyaçlarını gidermek için gereken gelirlerinin vergi dışında bırakılmasını öngören en az geçim indirimi müessesesinin uygulanması aşamasında asgari ihtiyaç kavramından sadece fizyolojik ihtiyaçların mı anlaşılması gerektiği ya da sosyal ve kültürel ihtiyaçların da asgari ihtiyaç kavramına dahil olup olmadığı hususunda literatürde bir görüş birliği yoktur (Akdoğan, 2006:222; Edizdoğan, 2000:150; Dikmen, 1956:42). Sadece fizyolojik ihtiyaçları kapsama alan en az geçim indirimini dar anlamda en az geçim indirimi, sosyal ve kültürel ihtiyaçları da kapsama alan en az geçim indirimini geniş anlamda en az geçim indirimi olarak tanımlayan yaklaşımlar da mevcuttur (Saraçoğlu, 2007a). Öte yandan en az geçim indirimi müessesesinin pratikteki uygulama alanı kişiselleştirilebilen dolaysız vergiler özellikle de kişisel gelir vergileridir (Edizdoğan, 2000:152; Dikmen, 1956:46).

Bu çalışmada ilk olarak asgari geçim indirimi açısından genel açıklamalar yapılacak, müteakiben bazı yabancı ülkelerdeki uygulamalar incelenerek söz konusu ülkelerdeki uygulama örnekleri tespit edilmeye çalışılacak, daha sonra Türkiye uygulamasının kısaca açıklanması suretiyle eksiklikler belirlenerek sistemin iyileştirilebilmesi bakımından neler yapılabileceği hususunda değerlendirmelere yer verilecektir. Çalışma, yabancı ülke uygulamalarının detaylı bir şekilde incelenmesini içerdiğinden mukayeseli değerlendirme yapma olanağı sağlayacaktır. Ayrıca, çalışmanın söz konusu ülkelerdeki iyi uygulama örneklerinin tespitine imkân sağlayarak ülkemiz uygulamasında geliştirilmesi gereken alanların neler olduğu konusuna ışık tutması beklenmektedir.

1. En Az Geçim İndirimine İlişkin Genel Açıklamalar

Çağdaş vergi teorisinde en önemli ilkelerden birisi kişilerden ödeme gücüyle uyumlu vergi alınmasıdır. Ödeme gücünün kişinin varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu geliri elde ettikten sonra başladığını kabul etmek gerekir. Bu durumda geçimini sürdürecek düzeyde gelir elde edemeyenlerin ya da elde ettikleri gelirleri ancak geçimlerini sürdürmelerine yetecek düzeyde olan kimselerin ödeme güçlerinin olmadığını kabul etmek gerekir. Bu sebeple bu kişilere vergi mükellefiyeti yüklememek gerekir. En az geçim indiriminin dayandığı temel mantık bu şekilde açıklanabilir (Dikmen, 1956:41).

Öte yandan vergi ödeme gücünün başladığı nokta, yükümlülerin fiziki varlıklarını devam ettirebilmek maksadıyla ihtiyaç duydukları minimum gelirdir. Bu kapsamda vergi ödeme gücü bu minimum gelir düzeyinden sonra ortaya çıkabilmektedir. Yani kişilerin minimum düzeydeki geliri vergi dışı bırakıldıktan sonra geriye kalan kısım vergiye tabi tutulacaktır. Minimum düzeydeki gelirin vergi dışında bırakılması noktasında bir görüş birliği olsa da minimum gelir düzeyinin niteliğinin ve miktarının nasıl belirlenmesi gerektiği noktasında bir uzlaşı bulunduğunu söylemek mümkün değildir (Edizdoğan, 2000:149-150).

Anayasamızın 2'nci maddesinde devletin nitelikleri arasında sayılan sosyal devlet, herkese insan onuruna yakışır bir hayat standardını sağlamayı hedefleyen devlet demektir. Sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilebilmesinde en önemli uygulama araçlarından birisi de vergi politikalarıdır (Gözler, 2000). İnsan onuruna yakışır asgari bir standardın sağlanabilmesi öncelikle kişilerin bu standartlara ulaşmalarına olanak verecek gelir düzeyine sahip olmalarına bağlıdır. Bu sebeple sosyal devlet ilkesi kişilerin kendilerinin ve ailelerinin geçimini sağlamaya yetecek düzeydeki gelirlerinin vergiye tabi tutulmamasını gerektirir. Öte yandan Anayasamızın 73'üncü maddesi de vergi politikalarının kişileri mali güçlerine göre vergiye tabi tutacak şekilde belirlenmesini zorunlu tutmaktadır. Maliye literatüründe mali gücün en önemli göstergelerinin gelir, servet ve harcamalar olduğu hususunda görüş birliği bulunmaktadır. Ayrıca, gelirin vergilendirilmesinde kişilerin kendilerinin ve ailelerinin geçimini sağlamaya yetecek düzeydeki gelirlerinin vergilendirilmemesi hususunda da bir uzlaşı olduğu ifade edilebilir.

En az geçim indirimi müessesesinin uygulanması aşamasında farklı yöntemler benimsenebilmektedir. Bu yöntemlerden birisi en az geçim indirimi tutarının mükellefin gelirinden indirilmesi yöntemidir. Bu yönteme matrahtan indirim yöntemi de denilmektedir. Günümüzde en yaygın uygulama alanı bulan yöntem de budur. İkinci yöntem, vergiden indirim yöntemi olarak adlandırılmaktadır. Dekont sistemi de denilen bu yöntemde, öncelikle mükellefin vergilendirilebilir geliri üzerinden vergi tarifesine göre vergisi hesaplanmakta daha sonra en az geçim indirimi tutarına isabet eden vergi düşülerek mükellefin ödemesi gereken vergiye ulaşılmaktadır. Üçüncü yöntem olan "bölme (katsayı)" ise ailenin gelirinin ailedeki bireylerin sayısına bölünerek vergilendirilmesini ve bu suretle ailenin gelirlerinin artan oranlı tarifelerin üst gelir dilimlerine girmesini ve dolayısıyla yüksek oranda vergilendirilmesini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu tekniğin en az geçim indirimi müessesesiyle dolaylı bir ilişkisinin bulunduğunu ifade etmek gerekir. Bu tekniği kullanan kimi ülkelerde bu tekniğe ilave olarak matrahtan indirim yöntemi de kullanılmaktadır (Akdoğan, 2006:224-226). Bu yöntemlerin dışında aşağıda açıklanacak olan Hollanda uygulamasında görüleceği üzere kişilerin ödemesi

gereken vergi hesaplandıktan sonra bu vergiden sabit maktu bir tutarın indirilmesi şeklinde uygulanan bir yöntemin bulunduğunu da belirtmek gerekir.

En az geçim indiriminde sabit maktu bir tutar uygulaması yerine bu müessesenin kişinin yaşını, medeni durumunu, özürlü olup olmamasını, çocuk sayısını vb. dikkate alan başka bir ifadeyle kişinin şahsi ve ailevi özelliklerini hesaba katan, kişiselleştirilebilen bir yapıya sahip olmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir (Dikmen, 1956:54). Bu nedenle, en az geçim indirimi müessesesine en elverişli vergiler, kişisel gelir vergileridir. Gerçekten de "tüzel kişiler gelir vergisi" olarak da adlandırılan kurumlar vergisinde verginin mükellefi olan kurumların bir geçimi söz konusu olmadığından, en az geçim indirimi müessesesine bu vergi türünde yer verilmez (Edizdoğan, 2000:152-149).

Her ne kadar bazı raporlarda (İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası, 2008:6) en az geçim indiriminin ayırma ilkesinin uzantısı niteliğinde olduğu ve bu müessesenin emek gelirlerinin sermaye gelirlerine kıyasla daha düşük düzeyde vergilendirilmesi amacıyla kullanıldığı ifade edilmiş ise de ayırma ilkesi ve en az geçim indiriminin birbirinden farklı durumlara işaret ettiğini belirtmekte yarar vardır. Emek gelirlerinin sermayeden elde edilen gelirlere oranla daha az vergilendirilmesi ayırma ilkesini, gelir vergisi mükelleflerinin (sadece ücret geliri elde edenlerin değil) gelirlerinin belli bir kısmının vergi dışında bırakılması ise en az geçim indirimi müessesesini ifade etmektedir. Bu müesseseler birbirinin alternatifi olmayıp birlikte kullanılmaları suretiyle vergi ödeme gücünün etkin bir biçimde kavranabilmesi hedeflenir. Bu nedenle söz konusu raporlarda ileri sürülen, en az geçim indiriminin ücret geliri elde edenlerin gelirlerinin bir kısmının vergi dışı bırakılması anlamına geldiği yönündeki değerlendirmelere katılmak olanaksızdır. Nitekim maliye literatüründe de en az geçim indiriminin bütün gelir vergisi mükelleflerini kapsamına alan bir müessese olduğu noktasında bir görüş birliği söz konusudur (Saraçoğlu, 2007a).

2. Bazı Yabancı Ülkelerde En Az Geçim İndirimi Uygulamaları

2.1. Amerika Birleşik Devletleri

Federal bir devlet olan Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)'nde, gelir vergisi federal devlet yanında eyaletler (state) ve bazı yerel idareler (local governments) tarafından da uygulanmaktadır. Federal gelir vergisi İç Gelir İdaresi (Internal Revenue Service) tarafından toplanmaktadır. Kişiler A.B.D.'nin neresinde yaşarsa yaşasın federal gelir vergisini ödemekle yükümlüdür. Bunun dışında eyaletlerin çoğunluğu da federal gelir vergisine ilave olarak eyalet gelir vergisi almaktadır. Ancak bu verginin eyaletlerin tamamı tarafından alındığını söylemek mümkün değildir. Örneğin Texas, Florida, Nevada ve Washington gibi bazı eyaletlerde eyalet gelir vergisi uygulanmazken; Tennessee ve New Hampshire gibi bazı eyaletler bu vergiyi sadece kâr payı ve faiz gelirleri gibi birtakım sermaye gelirlerine uygulamaktadır. Nadiren bazı bölgelerde şehir yönetimleri ve belediyeler tarafından da gelir vergisi alındığı görülmektedir (Immihelp, 2012).

A.B.D. federal gelir vergisi mükellefleri, beyan bakımından dörde ayrılmaktadır. Beyan mükellefiyeti medeni duruma, yaşa ve kişisel hallere göre değişmektedir.

Mükellefler vergiye tabi gelirlerini beyan ederken ilk olarak brüt gelirlerinden[1] (gross income) kanunen kabul edilen giderleri düşmek suretiyle elde ettikleri "ayarlanmış brüt gelirlerinden" (adjusted gross income) kişisel muafiyet miktarını[2] (en az geçim indirimi) indirmektedir. Söz konusu miktar, mükellefin bekar olması halinde sadece kendisi için, evli olması ve ortak beyanda bulunması halinde kendisi ve eşi için, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin (çocukları ve akrabaları) olması durumunda bunlardan kanunda belirtilen özellikleri taşıyanların her birisi için ayrı ayrı hesaplanmaktadır (Öz vd., 2002:88-89; Internal Revenue Service, 2011a:10).[3] A.B.D. gelir vergisi sisteminde en az geçim indirimi uygulamasının matrahtan indirim tekniğine uygun olarak yapıldığını belirtmek gerekir.

A.B.D.'de mükelleflerin medeni halleri ile ortak ya da ayrı beyanname vermelerine göre değişen dört farklı gelir vergisi tarifesi Tablo 1'de toplu şekilde gösterilmektedir. Tabloda (Kızılot vd., 2006);

- Bekarlar: Hiç evlenmemiş ya da boşanmış kişileri,
- Ev reisi: Evli olmayan ancak bir evin giderlerinin en az yarısından fazlasını karşılayan ve evde bakımı altında kimseler bulunan kişileri,
- Ortak beyan: Evli çiftlerin tek bir beyanname vermesi hali ile bakmakla yükümlü olduğu kişiler bulunan dul kimseleri,
- Ayrı beyan: Evli çiftlerin her birinin tek tek beyanname vermesi halini içermektedir.

[1]Brüt gelir kavramı kişilerin vergiden istisna edilmemiş olan para, mal, servet ya da hizmet şeklinde elde ettiği tüm gelirleri kapsar (Internal Revenue Service, 2011a:2).
[2]Bu miktar 2011 yılı için ailedeki her birey başına 3700 dolardır (Internal Revenue Service, 2011a:10).
[3]Kalıcı özürlü çocuğu bulunanların bu muafiyetten yararlanması hususunda çocukların yaşları dikkate alınmaz (Internal Revenue Service, 2011a:11).

Tablo 1: 2012 Yılı A.B.D. Gelir Vergisi Tarifesi

Bekar		Ev Reisi Beyanı		Ayrı Beyan		Ortak Beyan	
Gelir ($)	Vergi Oranı (%)	Gelir ($)	Vergi Oranı (%)	Gelir ($)	Vergi Oranı (%)	Gelir ($)	Vergi Oranı (%)
0-8.700	10	0-12.400	10	0-8.700	10	0-17.400	10
8.700 üzeri-35.350	870$+%15	12.400 üzeri-47.350	1.240$+%15	8.700 üzeri- 35.350	870$+%15	17.400 üzeri-70.700	1.740$+ %15
35.350 üzeri-85.650	4867,50$+%25	47.350 üzeri-122.300	6.582,50$+ %25	35.350 üzeri-71.350	4.867,50$+%25	70.700 üzeri-142.700	9.735$+ %25
85.650 üzeri-178.650	17.442,50$+%28	122.300 üzeri-198.050	25.220$+%28	71.350 üzeri-108.725	13.867,50$+%28	142.700 üzeri-217.450	27.735$+%28
178.650 üzeri-388.350	43.482,50$+%33	198.050 üzeri-388.350	46.430$+%33	108.725 üzeri-194.175	24.332,50.$+ %33	217.450 üzeri-388.350	48.665$+%33
388.350 üzeri	112.683,50$+%35	388.350 üzeri	109.229$+%35	194.175 üzeri	52531$+%35	388.350 üzeri	105.062$+%35

Kaynak: Internal Revenue Service, 2011b.

Ayarlanmış brüt gelirlerden kişisel muafiyet tutarına ilave olarak standart indirim miktarı da indirilmektedir. 65 yaş üzeri olanlar ve görme özürlüler için standart indirim miktarı nispeten daha fazladır. Vergi mükellefleri gelirlerinden standart indirim miktarını düşmek yerine gider kalemlerini tek tek düşmeyi de seçebilirler (Internal Revenue Service, 2011a:21). Standart indirim miktarları 2012 yılı için Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: 2012 Yılı İçin Standart İndirim (Standard Deduction) Miktarları

	2012 Yılı İçin ($)
Bekar mükellefler	5.950
Ortak beyan	11.900
Ev reisi	8.700
Evli çiftler (ayrı ayrı)	5.950

Kaynak: Internal Revenue Service, 2011c.

Tablo 2'deki tutarlar 65 yaş üzeri kişiler, görme özürlüler ya da bakmakla yükümlü olduğu çocukları bulunan kimseler için belli tutarlarda arttırılmaktadır (Internal Revenue Service, 2012).

A.B.D. uygulamasında, vergi ödeme gücüne ulaşmak için kullanılan yöntemlerden en az geçim indirimi ve artan oranlılık yöntemlerinden faydalanıldığı görülmekle birlikte ücret gelirlerinin sermaye gelirlerine kıyasla daha düşük düzeyde vergilendirilmesi yöntemine başka bir ifadeyle ayırma ilkesine yer verilmemiştir.

2.2. Almanya

Alman gelir vergisi uygulamasında, Almanya'da ikamet eden bireylerin yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan elde ettikleri gelirlerin tamamı gelir vergisine tabidir. Yabancılar ise sadece Almanya'da elde ettikleri gelirin vergisini ödemekle mükelleftir. Gelirin unsurları; tarım ve hayvancılıktan elde edilen gelirler, ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler, serbest meslek kazançları, ücretler, sermaye gelirleri, gayrimenkul kiralama gelirleri ve diğer gelirlerdir. Ücretler ve menkul sermaye iratlarında kaynakta vergilendirme usulü geçerlidir (Confédération Fiscale Avropéenne, 2012). Başka bir ifadeyle geliri sadece ücretlerden oluşan kişilerin yıllık beyanname verme zorunluluğu yoktur. Tablo 3'te bekar ve evli mükellefler için gelir vergisi tarifeleri gösterilmektedir.

Tablo 3: 2012 Yılı İçin Alman Gelir Vergisi Tarifesi

Bekar Mükellefler		Evli Mükellefler	
Gelir (Avro)	Vergi Oranı (%)	Gelir (Avro)	Vergi Oranı (%)
0-8.004	0	0-16.008	0
8.005-52.881	14	16.009-105.762	14
52.882- 250.730	42	105.763-501.460	42
250.730 üzeri	45	501.461 ve üzeri	45

Kaynak: Ekinci, 2012:193.

Yukarıdaki Tablodan da izlenebileceği üzere vergi ödeme gücüne ulaşabilmek için en az geçim indirimi ve artan oranlı vergi tarifesi birlikte kullanılmaktadır. Bu kapsamda, bekar mükellefler için 8.004 avro, evliler için 16.008 avro tutarındaki gelir, vergi dışında bırakılmaktadır. En az geçim indirimi olarak adlandırılabilecek bu tutarlar hem ücret geliri sahipleri hem de diğer gelir unsurlarından gelir elde edenler bakımından geçerlidir. Yani en az geçim indiriminden faydalanmak için gelirin hangi gelir unsurundan elde edildiğinin bir önemi yoktur.

Yukarıdaki en az geçim indirimi miktarına kişilerin çocuk sahibi olmaları durumunda ilaveler yapılmaktadır. Bu bağlamda kişilerin bakmakla yükümlü olduğu her bir çocuk için 2.184 avro tutarındaki bir miktarı gelirlerinden düşmelerine izin verilmektedir. Bu tutara çocuğun bakımı ve eğitimi için 1,320 avro tutarında bir miktar ilave edilmektedir. Evli çiftlerin ortak beyanda bulunması durumunda bu tutarlar ikiye katlanmaktadır (Honekamp vd., 2010).

2.3. İngiltere

İngiliz gelir vergisi sisteminde işverenlerden elde edilen ücretler, kişinin kendi başına yaptığı faaliyetler neticesinde elde ettiği gelirler, faiz gelirleri, kâr payları ve kira gelirleri gelirin unsurları arasında yer almaktadır (HM Revenue&Customs, 2012). Dört farklı dilimden oluşan İngiliz gelir vergisi tarifesi Tablo 4'ten izlenebilir:

Tablo 4: İngiltere Gelir Vergisi Tarifesi 2012-2013

	Tasarruf Dışı Gelirler İçin Oranlar	Tasarruflar İçin Oranlar	Kâr Payı Gelirleri İçin Oran
£0 -£2.710 (Başlangıç Oranı)	-------	%10	-------
£0-£34.370 (Temel Oran)	%20	%20	%10
£34.371-£150.000 (Yüksek Oran)	%40	%40	%32,5
£150.000 üzeri (Ek Oran)	%50	%50	%42,5

Kaynak: HM Revenue&Customs, 2012.

Yukarıdaki Tabloda tasarruf dışı gelirler; ücretler, kişinin kendi başına yaptığı faaliyetler neticesinde elde ettiği gelirler, yardımlar ve kira gelirlerini kapsamaktadır. Kâr payı gelirleri ise İngiliz şirketlerindeki hisselerden elde edilen tutarları ifade etmektedir. Gelirin hesaplanmasında öncelikle tasarruf dışı gelirler hesaba katıldığından, kişilerin tasarruf dışı gelirleri toplamı £2.710'dan daha az ise ya da kişilerin geliri sadece tasarruflar ve yatırım gelirlerinden oluşuyorsa bu kimselerin geliri başlangıç oranı olan %10 üzerinden vergilendirilecektir. Fakat kişinin tasarruf dışı gelirleri başlangıç oranı için belirlenen limitin (£2.710) üzerindeyse tüm tasarruf gelirleri tarifedeki limitlere göre %20, %40 ve %50 oranları üzerinden vergilemeye tabi tutulacaktır (HM Revenue&Customs, 2012).

Öte yandan İngiltere'de yaş esas alınarak düzenlenen ve matrahtan indirim tekniğinin kullanıldığı en az geçim indirimi (personal allowance) tutarları Tablo 5'ten izlenebilir.

Tablo 5: İngiltere'de 2012-2013 Mali Yılı En Az Geçim İndirimi Tutarları

Kategori	En az Geçim İndirimi Tutarı	Gelir Limiti
Temel tutar	£8.105	£100.000
65-74 yaş arası	£10.500	£25.400
75 yaş ve üzeri	£10.660	£25.400

Kaynak: HM Revenue&Customs, 2012.

İngiltere uygulamasında temel tutar üzerinden en az geçim indiriminden faydalanan kişilerin geliri yıllık olarak 100.000 sterlini aşarsa bu limiti aşan her 2 sterlin için en az geçim indiriminden 1 sterlin düşülür. Kişinin gelirinin düzeyine göre en az geçim indirimi tutarı sıfıra kadar indirilebilir. 65 yaş üzerinde olup, geliri 25.400 sterlin ile 100.000 sterlin arasında değişen kimselerin 25.400 sterlini aşan gelirlerinin her 2 sterlini için en az geçim indiriminden 1 sterlin düşülür. Ancak bu kişilerin en az geçim indirimi 8.105 sterlin olan temel tutardan daha az olamaz. Öte yandan İngiliz gelir vergisi sisteminde görme özürlülere ve evli kimselere yönelik ilave indirimler de yapılmaktadır (HM Revenue&Customs, 2012). Sistem içerisinde artan oranlılık ve en az geçim indirimi müesseseleri aracılığıyla ödeme gücünün kavranılmasında önemli bir aşamaya ulaşıldığı görülmektedir. Ancak sistem içerisinde ücret geliri elde edenlerin korunmasına yönelik özel bir düzenlemenin yer almadığını da belirtmek gerekir.

2.4. Hollanda

Hollanda'da gelir vergisi sisteminde her birisi için ayrı tarife bulunan üç farklı gelir kategorisi bulunmaktadır. Bu kategorileri aşağıdaki şekilde sıralamak olanaklıdır (Government of Netherlands, 2012a):

- Çalışma ve ev sahipliğinden kaynaklanan gelirler (bu gelirlere örnek olarak maaş veya ücret, ticari kazançlar ve kira gelirleri verilebilir),
- Önemli miktarda ortaklıktan kaynaklanan gelir (mükellef bir şirketin sermayesinin veya kâr paylaşım sertifikalarının en az %5'ine sahip ise söz konusu şirkette önemli miktarlara ulaşan bir ortaklığının bulunduğu kabul edilir),
- Tasarruf ve yatırımlardan elde edilen gelirler (Hollanda, gümrük ve vergi idaresi tasarruf ve yatırımlardan %4'lük bir gelir elde edildiği varsayımını kabul etmektedir).

Yukarıdaki ilk kategoriye ait gelir vergisi tarifesi aşağıdaki şekildedir.

Tablo 6: Hollanda Gelir Vergisinde 1. Kategoriye Ait 2012 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi

Gelir Dilimi (Avro)	65 Yaş Altı Kişiler	65 Yaş ve Üzeri Kişiler
0-18.945	%33,1	%15,2
18.946-33.863	%41,95	%24,05
33.864-56.491	%42	%42
56.492 ve üzeri	%52	%52

Kaynak: Government of Netherlands, 2012b.

İkinci kategoride yer alan gelirler %25, üçüncü kategoride yer alan gelirler ise %30 oranında bir vergilemeye tabi tutulmaktadır. Hollanda'da kişilerin yukarıdaki tarifelere göre vergisi hesaplandıktan sonra her kişinin 2012 yılı için 2.033 avro tutarında indirim yapma hakkı (personal tax credit-en az geçim indirimi) vardır. Ayrıca, ücret geliri elde edenlerin 1.533 avro ve 1.611 avro arasında değişen ilave indirim isteme hakları (labour tax credit) vardır (EXPATAX, 2012). Bu uygulamanın emek geliri elde edenler açısından ayırma ilkesini hayata geçirmeye yönelik bir uygulama olduğu söylenebilir.

Öte yandan bakmakla yükümlü olduğu 12 yaşından küçük bir çocuğu bulunan ve eşi gelir vergisi tarifesinin en düşük tarifesinden vergilendirilen bir mükellef 780 avro+4.734 avroyu aşan gelirin %3,8'i oranında bir vergi indirimi talep edebilecektir. Bu indirimin maksimum miktarı 1.871 avroyu geçemeyecektir. Kişi çocuğuna tek başına bakmak durumundaysa 931 avro+gelirinin %4,3'ü oranında bir vergi indirimi talep edebilecektir. Bu indirimin maksimum miktarı da 1.523 avroyu geçemeyecektir (OECD, 2012:414-415).

2.5. Avusturya

Avusturya Gelir Vergisi Kanununa göre aşağıdaki gelir kategorilerinden elde edilen gelirlerin toplamı vergilendirilebilir geliri oluşturmaktadır (Federal Ministry of Finance, 2009:7):

-Yurt içi tarım ve ormancılık gelirleri,

-Yurt içinde üretilen ya da yararlanılan serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen gelirler,

-Ticari faaliyetlerden elde edilen kazançlar,

-Ücret gelirleri,

-Yatırımlardan elde edilen gelirler (sermaye gelirleri),

-Kiralamalardan elde edilen gelirler ve telif gelirleri,

-Gayrimenkullerdeki fiyatların dalgalanmasından elde edilen spekülatif sermaye gelirleri,

-Nitelikli ortaklıklardaki dalgalanmalardan elde edilen gelirler.

2012 yılı için gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir.

Tablo 7: Avusturya 2012 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi

Vergiye Tabi Gelir (Avro)	Vergi Oranı
0-11.000	0
11.001- 25.000	36.5
25.001-60.000	43.2
60.000 üzeri	50

Kaynak: Horwath, 2012: 2.

Tarifeden anlaşıldığı üzere Avusturya'da herkes için geçerli en az geçim indirimi tutarı 11.000 avrodur. Bununla birlikte mükelleflere hesaplanan vergiden çeşitli durumlar için kanunla belirlenen tutarlarda indirim yapma hakkı da tanınmaktadır. Örneğin ebeveynlere bakmakla yükümlü oldukları çocuk sayısına göre indirim hakkı tanınmakta, çocuklarına tek başına bakmakla yükümlü olan ebeveynlere ise ilave indirim hakkı tanınmaktadır (Federal Ministry of Finance, 2009:9).

Avusturya'da gelir vergisi mükelleflerine her çocuk için aylık 58.40 avro olmak üzere yıllık toplam 700.8 avro vergi indirimi isteme hakkı tanınmaktadır. Bunun yanında ev geçimini tek başına sağlamak durumunda olan ya da eşinin geliri toplamı 6.000 avroyu geçmeyen ebeveynlere ilk çocuk için 494 avro, ikinci için 175 avro, üçüncü ve sonraki çocuklar için de 220 avro ilave vergi indirimi yapılmaktadır (OECD, 2012:209).

2.6. Fransa

Fransız gelir vergisi sisteminde aşağıdaki gelirler vergiye tabi tutulmuştur (Public Finances General Directorate Tax Policy Directorate, 2011:17):

- Ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler,
- Zirai faaliyetlerden elde edilen gelirler,
- Gayrimenkul gelirleri,
- Ücret gelirleri,
- Sermaye gelirleri,
- Yatırım gelirleri,
- Ticari olmayan serbest meslek faaliyeti gelirleri.

2012 yılı gelirlerine uygulanan gelir vergisi tarifesi Tablo 8'deki gibidir.

Tablo 8: Fransız Gelir Vergisi Tarifesi (2012 Yılı Gelirleri İçin)

Vergiye Tabi Gelir (Avro)	Oran(%)
0- 6.088	0
6.089-12.146	5,5
12.147-26.975	14
26.976-72.317	30
72.317 üzeri	41

Kaynak: French-property.com, 2012a.

Yukarıdaki Tabloda görüldüğü gibi Fransız gelir vergisi tarifesinde tarifenin ilk dilimleri oldukça düşük oranlarda vergilendirilmektedir. Bu suretle düşük gelir düzeyine sahip kişilerin vergi yükü hafifletilmektedir. Ayrıca, 6.088 avroya kadar olan gelirler vergi dışı bırakılmaktadır. Bu miktarı en az geçim indirimi olarak nitelendirmek olanaklıdır.

Fransız sisteminde kişilerin bakmakla yükümlü olduğu çocukları için ilave en az geçim indirimi isteme hakları bulunmamaktadır (Parsche, 2004). Ancak kişiler hesaplanan gelir vergilerinden öğrenim gören çocukları için çocukların eğitim gördüğü okulun seviyesine göre (ilköğretim, lise ya da üniversite) 61 avro, 153 avro ve 183 avroya kadar olan bir indirim talep edebilmektedir (French-property.com, 2012b).

2.7. İtalya

İtalyan gelir vergisi sisteminde aşağıda sayılan gelirler gelir vergisine tabi olmaktadır (Agenziaentrate, 2012):

- Gayrimenkul gelirleri,
- Sermaye kazançları,
- Kişinin kendi başına yaptığı faaliyetler neticesinde elde edilen gelirler,
- Ücret gelirleri,

- Kurum gelirleri,
- Diğer gelirler.

İtalya uygulamasında beş dilimden oluşan artan oranlı gelir vergisi tarifesi Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9: İtalyan Gelir Vergisi Tarifesi 2012 Yılı İçin

Gelir Dilimi (Avro)	Oran (%)	Brüt Vergi Tutarı (Avro)
0-15.000	23	Gelirin %23'ü
15.001 -28.000	27	3.450 avro+15.000 avroyu geçen tutarın %27'si
28.001-55.000	38	6.960 avro+28.000 avroyu geçen tutarın %38'i
55.001-75.000	41	17.220 avro+55.000 avroyu geçen tutarın %41'i
75.001 ve üzeri	43	25.420 avro+75.000 avroyu geçen tutarın %43'ü

Kaynak: Agenziaentrate, 2012.

Öte yandan İtalyan gelir vergisi sisteminde en az geçim indirimi müessesesine de yer verilmiştir. En az geçim indirimi tutarları başkalarına bağımlı olarak çalışanlar (subordinate workers), 75 yaş altı ve üstü emekliler ile diğer gelir unsuru sahipleri için dört farklı kategoride belirlenmiştir. En az geçim indirimi tutarlarını Tablo 10'dan izlemek mümkündür:

Tablo 10: En Az Geçim İndirimi Tutarları

Kategoriler	En Az Geçim İndirimi Tutarı (Avro)
Başkalarına bağımlı olarak çalışanlar (subordinate workers)	8.000
75 yaş altı emekliler	7.500
75 yaş ve üstü emekliler	7.750
Standart indirim (diğer kişiler için)	4.800

Kaynak: Agenziaentrate, 2012.

Yukarıdaki Tablodan görülebileceği üzere ücretlilerin en az geçim indirimi miktarı diğer gelir unsuru sahiplerine kıyasla daha fazladır. Bu kapsamda, İtalyan gelir vergisi sisteminde vergi ödeme gücünü kavrama açısından artan oranlılık, en az geçim indirimi ve ayırma ilkesi şeklindeki araçların tümünün kullanıldığı görülmektedir.

Kişiler yukarıda kendileri için matrahtan indirim yöntemine göre talep edebilecekleri en az geçim indirimine ilave olarak hesaplanan vergilerinden eş, çocuk ve bakmakla yükümlü oldukları diğer akrabaları için maktu tutarlarda indirim talep edebileceklerdir. Söz konusu indirimlerin tutarları aşağıda görülmektedir:

Tablo 11: Bakmakla yükümlü olunan kişiler için vergi indirimi

Aile Vergi İndirimi		Tutar (avro)
Eş		80.000 avro gelire sahip olunması durumunda 0'a kadar inebilen 800 avro
Çocuk	3 yaş altı	95.000 avro gelire sahip olunması durumunda 0'a kadar inebilen 900 avro
	3 yaş üzeri	95.000 avro gelire sahip olunması durumunda 0'a kadar inebilen 800 avro
Bakmakla yükümlü olunan diğer akrabalar		80.000 avro gelire sahip olunması durumunda 0'a kadar inebilen 750 avro

Kaynak: OECD, 2012:361.

Yukarıdaki Tablodaki indirimlerden faydalanılabilmesi için indirim istenebilecek kişilerin şahsi olarak 2840.51 avrodan daha fazla geliri olmamalıdır. Tablodaki vergi indirimlerinin hesaplanmasına ilişkin aşağıda bir örnek sunulmuştur. Kişinin eşi açısından faydalanabileceği vergi indirimi şu şekildedir (Colonna vd., 2011:34):

Gelir Dilimi (avro)	Vergi İndirimi Tutarı (avro)
0-15.000	800-110*Vergilendirilebilir Gelir/15.000
15.001-29.000	690
29.001-29-200	700
29.201-34.700	710
34.701-35.000	720
35.001-35.100	710
35.101-35.200	700
35.201-40.000	690
40.001-80.000	690*(80.000-Vergilendirilebilir Gelir)/40.000
80.000 üzeri	0

2.8. Kanada

Federal bir devlet olan Kanada'da gelir vergileri hem federal devlet hem de bölgesel yönetimler (provincial governments) tarafından alınmaktadır.

Federal düzeyde 2012 yılı için belirlenen gelir vergisi tarifesi Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 12: Kanada 2012 yılı Gelir Vergisi Tarifesi

Gelir Dilimi (Kanada Doları)	Oran (%)	Brüt Vergi Tutarı (Kanada Doları)
0-42.707	15	Gelir Tutarı X %15
42.707 üzeri-85.414	22	6.406 dolar+42.707 doları geçen tutarın %22'si
85.414 üzeri-132.406	26	15.802 dolar+85.414 doları geçen tutarın %26'sı
132.406 üzeri	29	20.020 dolar+132.406 doları geçen tutarın %29'u

Kaynak: Canada Revenue Agency, 2012a.

Kanada'da herkesin yararlanabildiği ve federal düzeyde geçerli olan genel en az geçim indirimi tutarı 2012 yılı için 10.822 Kanada Dolarıdır (Canada Revenue Agency, 2012b). Bu tutara isabet eden vergi tutarı 10.822X%15= 1.623 Kanada Dolarıdır. Bunun dışında kişi eşi için de aynı miktarda indirim talep edebilir. Eşin özürlü olması durumunda bu tutar 12.822 Kanada Dolarıdır. Ancak bu indirimin talep edilebilmesi için eşin gelirinin 10.822 Kanada Dolarından (özürlü olması durumunda bu tutar 12.822 Kanada Doları) daha az olması zaruridir. Ayrıca, eşin vergiye tabi her bir Kanada Doları geliri için en az geçim indirimi tutarından 0,15 cent indirim yapılır. 18 yaşından küçük çocuklar için talep edilebilecek indirim tutarı 2.191 Kanada Doları, bu çocukların özürlü olması durumunda 4.191 Kanada Dolarıdır. Son olarak kişinin bakmakla yükümlü olduğu akrabaları için bu kişilerin geliriyle 10.822 Kanada Doları (özürlü olması durumunda 12.822 Kanada Doları) arasındaki fark kadar indirim talep etme hakkı vardır. Ancak bu indirimden faydalanılabilmesi için bakmakla yükümlü olunan kişinin gelirinin 10.822 Kanada Dolarından (özürlü olması durumunda 12.822 Kanada Doları) daha az olması zaruridir (Canada Revenue Agency, 2012c).

2.9. En Az Geçim İndirimine İlişkin Yabancı Ülke Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Önceki bölümde inceleme konusu yapılan yabancı ülke uygulamalarında öne çıkan hususları şu şekilde sıralamak olanaklıdır:

✓ Öncellikle belirtilmesi gereken husus incelemeye konu edilen yabancı ülkelerin tamamında en az geçim indirimine şu veya bu şekilde yer verilmiş olduğudur.

✓ Ülkelerin bir kısmında matrahtan indirim tekniği diğer bir kısmında vergiden indirim tekniği kullanılırken bazı ülkelerde bu iki tekniğin karma bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bazı ülkelerde de kişilerin hesaplanan vergilerinden maktu tutarlarda indirim isteme hakları bulunmaktadır.

✓ Ülkelerin tamamında en az geçim indirimi sadece belli gelir türü elde eden mükellefler için değil müessesenin özüne uygun olarak bütün gelir vergisi mükellefleri için geçerlidir.

✓ Bazı ülkelerde belli bir yaşın üzerindeki kimseler ve özürlü kimseler için en az geçim indirimi tutarı bir miktar arttırılmaktadır.

✓ Bütün ülkelerde en az geçim indirimine kişinin eşi ve çocukları için belli miktarlarda ilave yapılmasına olanak verilmektedir.

✓ Bazı ülkelerde en az geçim indirimini hayata geçirmek maksadıyla gelir vergisi tarifesinin en düşük dilimine %0 oran uygulaması yapılmaktadır.

✓ Bazı ülkelerde kişinin eşi ve çocukları yanında bakmakla yükümlü olduğu akrabaları açısından da bir miktar indirim hakkı tanınmaktadır.

✓ Bazı ülkelerde kişinin geliri belli bir miktarı aşıyorsa en az geçim indirimi kademeli olarak azaltılmaktadır.

✓ Bazı ülkelerde ücret geliri sahiplerine ilave indirim talep etme olanağı verilmektedir.

✓ Bazı ülkelerde kişilerin eğitim gören çocuklarının olması durumunda çocuğun eğitim gördüğü okulun düzeyine göre (ilköğretim, lise ve üniversite) ilave indirim hakkı tanınmaktadır.

3. En Az Geçim İndirimine İlişkin Türkiye Uygulaması ve Değerlendirme

3.1. Geçmiş Uygulamalar

Ülkemizde en az geçim indirimi ilk olarak literatürde yer alan tanıma uygun şekilde, 1950 yılında yürürlüğe giren 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile matrahtan indirim yöntemi çerçevesinde uygulama alanı bulmuştur. Ancak 1967 tarihli ve 980 sayılı Kanun ile matrahtan indirim yerine vergiden indirim yöntemi benimsenmiş, 1981 yılı başından itibaren ise tekrar matrahtan indirim yöntemine dönülmüştür. En az geçim indirimi yapılan bu düzenleme sonucu genel indirim olarak adlandırılmış, 1986 yılında bu uygulama da sona ermiştir (Akdoğan, 2006:226; Edizdoğan, 2000:151).

3239 sayılı Kanun ile 01/01/1986 tarihinden itibaren sadece ücretler için ücretlilerin korunmasına yönelik bir uygulama olan "özel indirim" yürürlüğe konulmuştur (Gerçek, 2011). Özel indirim müessesesi ayırma ilkesini hayata geçirmeye yönelik bir uygulamadır (Gerçek, 2000). Öte yandan özel indirim uygulaması 01/01/2004 tarihinden itibaren 4842 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Oluşan boşluğu gidermek maksadıyla aynı Kanun ile 01/01/2005 tarihinden itibaren "ücretlerde vergi indirimi" uygulaması başlatılmıştır (Gerçek, 2011). Vergi indirimi uygulaması gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarı üzerinden hesaplanacak indirimin, ücretlinin ertesi yılda ödenecek gelir vergisinden mahsup edilmesi esasına dayanmaktadır. Daha sonra 5615 sayılı Kanunla "ücretlerde vergi indirimi"ne son verilerek 01/01/2008 tarihinden itibaren sadece ücret geliri elde edenler bakımından "asgari geçim indirimi" müessesesi uygulamaya konulmuştur.

3.2. Mevcut Uygulama

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun (GVK) 32'nci maddesi 01/01/2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere 04/04/2007 tarih ve 5615 sayılı Kanunun 2'nci maddesi ile değiştirilmiş ve ücret geliri elde edenler için asgari geçim indirimi düzenlemesine yer verilmiştir. 193 sayılı GVK'nin 32'nci maddesine göre ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulanır. Asgari geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için %7,5 diğer çocuklar için %5'idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgari geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103'üncü maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.

İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup, 25 yaşını doldurmamış çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları

aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır..."

Yukarıdaki madde hükmünden anlaşıldığı üzere ülkemiz uygulamasında "asgari geçim indirimi" adı verilen uygulama sadece gerçek usulde vergilendirilen ücretliler açısından geçerlidir. İndirimin miktarı kişinin medeni haline ve çocuk sayısına göre belirlenmektedir. Kişinin bu indirimden faydalanabilmesi için gelirinin belli bir tutarı aşmaması gibi bir şart yoktur. Dolayısıyla gelir düzeyi ne olursa olsun gerçek usulde vergilendirilen tüm ücretliler bu uygulamadan yararlanabilecektir.

İndirim tekniği olarak vergiden indirim tekniği benimsenmiştir. Bu tekniğe uygun olarak öncelikle hiç indirim yokmuş gibi kabul edilerek ücretlinin gelirinin safi tutarı üzerinden vergi hesaplanır. Bu şekilde hesaplanan vergi miktarından ücretlinin durumuna uygun düşen asgari geçim indirimi miktarına göre hesaplanan vergi düşülür. Bu kapsamda indirilecek vergi aşağıdaki formüle uygun olarak hesaplanacaktır (Şenyüz vd., 2012:73):

İndirilecek Vergi= Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı X Asgari Geçim İndirimi Oranı X Vergi Tarifesi İlk Dilim Oranı (%15)

Yukarıdaki formüle göre bulunan tutar ücretlinin bir yıl süresince yararlanacağı net menfaati ifade etmektedir. Ücret ödemelerinin aylık yapılması durumunda asgari geçim indirimi yıllık olarak hesaplanan tutarın 12'ye bölünmesiyle elde edilir (Şenyüz vd., 2012:73).

Aşağıdaki Tabloda 2012 yılı "asgari geçim indirimi" tutarları gösterilmektedir.

Tablo 13: Asgari Geçim İndirimi Miktarları (2012 yılı)

Medeni Durum	Aylık Asgari Geçim İndirimi Tutarı (TL)
Bekar	66,49
Evli eşi çalışan	66,49
Evli eşi çalışan 1 çocuk	76,46
Evli eşi çalışan 2 çocuk	86,43
Evli eşi çalışan 3 çocuk	93,08
Evli eşi çalışan 4 çocuk	99,73
Evli eşi çalışmayan	79,79
Evli eşi çalışmayan 1 çocuk	89,76
Evli eşi çalışmayan 2 çocuk	99,73
Evli eşi çalışmayan 3 çocuk	106,38
Evli eşi çalışmayan 4 çocuk	113,03

Hesaplamada 2012 yılı asgari ücretin brüt tutarı baz alınmıştır (01/01/2012 tarihinden itibaren asgari ücretin brüt tutarı 886.50TL olarak belirlenmiştir).
Kaynak: http://www.ivdb.gov.tr/pratik/oranlar/asgarigecimind.htm

3.3. Değerlendirme

Öncelikle Türk gelir vergisi sistemindeki "asgari geçim indirimi" adı verilen uygulamanın en az geçim indirimi konusuyla ilgili teorik çerçeve açısından temel eksikliğinin indirimin sadece ücret geliri elde edenler açısından geçerli olması

olduğunu ifade etmek gerekir. Yukarıdaki yabancı ülke örneklerinin tamamında da görüldüğü üzere en az geçim indiriminden sadece ücret geliri elde edenler değil herhangi bir gelir unsurundan gelir elde eden bütün mükellefler yararlanmaktadır. Gerçekten ülkemizdeki uygulama en az geçim indiriminden daha çok ayırma ilkesini hayata geçirmeye yönelik bir uygulamayı ifade etmektedir.[4]

Emek gelirlerinin sermaye gelirlerine nazaran daha düşük düzeyde vergilendirilmesine yönelik düşünceler genel anlamda ayırma ilkesi çerçevesinde ele alınmaktadır (Gerçek, 2000). Toplumun düşük gelirli kesimini oluşturdukları varsayımıyla ücret geliri elde edenlerin daha az vergi ödemelerine imkân veren düzenlemelerin ayırma ilkesi açısından oldukça önemli olduğu açıktır (Saraçoğlu, 2007b). Ayırma ilkesi uyarınca vergilemede eşitliğin sağlanması ve korunabilmesi bakımından sermaye gelirlerinin emek gelirlerine kıyasla daha yüksek düzeyde vergilendirilmesi gereklidir (Kızılot, 2002). Bir düzenlemenin ayırma ilkesi veya en az geçim indirimi olup olmadığının değerlendirilmesi konusunda temel kriter, düzenlemenin getirilme amacının emek geliri elde edenleri korumak amacına yönelik olup olmamasıdır. Bu açıdan bakıldığında GVK'da yer alan uygulamanın adı her ne kadar "asgari geçim indirimi" ise de bu uygulama özü itibarıyla ücret geliri elde edenleri diğer gelir unsuru sahiplerine göre daha az vergilendirmeyi amaçladığından ayırma ilkesinin bir uygulama biçimidir. Bu nedenle mevcut uygulamayı kanundaki ifadeden (asgari geçim indirimi) etkilenerek en az geçim indirimi olarak değerlendirmek teorik açıdan hatalı olacaktır.

Bilindiği üzere gelirin emek faktörünün ya da sermaye faktörünün tek başına kullanılmasından elde edilmesi mümkün olduğu gibi bu faktörlerin birlikte kullanılması (emek ya da sermaye faktörünün eşit oranda kullanımı ya da değişik oranlardaki birleşimi) neticesinde elde edilmesi de mümkündür (Akdoğan, 2006:240). Bu çerçeve içerisinde ücretlerin emek faktörünün, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının sermaye faktörünün kullanımı neticesinde; ticari kazançların, zirai kazançların ve serbest meslek kazançlarının ise emek ve sermaye faktörlerinin birlikte kullanımı neticesinde elde edildiğini ifade etmek olanaklıdır.

Emek faktörünün sermaye faktörüne kıyasla vergi ödeme gücü bakımından dayanaklılığının daha az olduğu düşüncesinden hareketle yabancı ülke

[4]Aynı yönde görüşler için bkz. Biyan, 2007; Saraçoğlu, 2007.
Ücret geliri elde edenlere yönelik ayırma ilkesinin yansımalarından birisi de gelir vergisi tarifesinin üçüncü diliminin ücretliler açısından diğer gelir unsuru sahiplerine kıyasla daha geniş tutulmuş olmasıdır. 2012 yılı gelir vergisi tarifesi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

10.000 TL'ye kadar	%15
25.000 TL'nin 10.000 TL'si için 1.500 TL, fazlası	%20
58.000 TL'nin 25.000 TL'si için 4.500 TL (ücret gelirlerinde 88.000 TL'nin 25.000 TL'si için 4.500 TL), fazlası	%27
58.000 TL'den fazlasının 58.000 TL'si için 13.410 TL (ücret gelirlerinde 88.000 TL'den fazlasının 88.000 TL'si için 21.510 TL), fazlası	%35

oranında vergilendirilir.
Yukarıdaki gelir vergisi tarifesinde tarifenin üçüncü diliminde bulunan ücret geliri sahiplerine diğer gelir unsuru sahiplerine kıyasla bir miktar vergi avantajı sağlanmıştır. Örneğin 88.000 TL gelir elde eden ücret geliri sahibi için hesaplanan vergi miktarı 4.500+((88.000-25.000)X%27)=21.510 TL olurken aynı miktarda gelire sahip diğer gelir unsuru sahiplerinin hesaplanan gelir vergisi miktarı 13.410+((88.000-58.000)X%35)= 23.910 TL olmaktadır. Ancak açıkça ifade etmek gerekir ki ülkemizde gelir vergisi tarifesinin üçüncü gelir dilimine ulaşabilen ücretlilerin sayısı oldukça azdır. Dolayısıyla ücret geliri sahiplerine yönelik sağlanan vergi avantajının ayırma ilkesi açısından çok anlamlı bir niteliğe sahip olduğunu söylemek zordur.

uygulamalarında ücretlere diğer gelir unsurlarına kıyasla daha düşük vergi oranı uygulanması, gelirin bütün unsurları aynı oran üzerinden vergilendirildikten sonra sermaye gelirleri üzerinden ilave vergi alınması ve ücret gelirleri açısından artan oranlı vergi tarifelerinin en üst oranlarının uygulanmaması gibi çeşitli yöntemler geliştirilmiştir (Akdoğan, 2006:243-244).

Türkiye'deki mevcut gelir vergisi sistemi uygulaması açısından en az geçim indirimi müessesesine yer verilmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Halihazırdaki uygulama ayırma ilkesini ifade etmektedir. Yapılması gereken literatüre ve gelişmiş ülke uygulamalarına uygun bir biçimde en az geçim indirimi müessesesini gelirin hangi gelir unsurundan elde edildiğine bakılmaksızın bütün gelir vergisi mükelleflerini kapsayacak şekilde oluşturmaktır.[5] Vergide adalet ve eşitlik ilkeleri de bu yönde bir uygulamayı gerektirir (Saraçoğlu, 2007b).

Emek geliri elde eden kişilerin sermaye geliri sahiplerine kıyasla daha düşük düzeyde vergilendirilmesi suretiyle ayırma ilkesinin korunması amacıyla en az geçim indirimi miktarı emek geliri elde edenler açısından sermaye geliri elde edenlere kıyasla daha yüksek bir düzeyde belirlenebilir. Nitekim İtalya uygulaması da bu yöndedir. Ya da ücret geliri sahiplerine herkes için geçerli genel en az geçim indirimi miktarına ilave olarak "ücretlilere özel indirim" isteme hakkı tanınabilir. Bu uygulamanın örneğini de Hollanda'da görmek mümkündür.

Diğer taraftan, İngiltere uygulamasında örneği görüldüğü üzere en az geçim indirimi hakkı bütün gelir vergisi mükelleflerine tanındıktan sonra düşük gelir diliminde bulunan kimselerin korunabilmesi amacıyla geliri belli bir düzeyin üzerinde bulunan gelir sahiplerinin en az geçim indirimi kademeli olarak azaltılabilir. Böylelikle en az geçim indiriminin tutarı kişilerin gelirleriyle ters orantılı olacaktır.

Öte yandan en az geçim indirimi hakkının kişinin kendisi, eşi ve çocuklarıyla sınırlanmış olması da gözden geçirilmesi gereken bir başka husustur. Kişinin bakmakla yükümlü olabileceği (anne ve baba gibi) diğer kişiler için de en az geçim indiriminden faydalanabilme hakkı tanınması değerlendirmeye alınmalıdır.

Netice itibarıyla, Anayasamızda devletin nitelikleri arasında yer alan sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak ve vergi ödeme gücüne ulaşabilmek açısından kişilerin hayatlarını sürdürebilecek düzeydeki gelirlerinden vergi alınmaması gerekmektedir. Nitekim vergi ödeme gücüne ulaşmakta yararlanılan enstrümanlardan birisi olan en az geçim indirimi, bireylerin hem kendilerinin hem de ailelerinin hayatını asgari seviyede devam ettirmeleri açısından gerekli olan gelirin vergilendirilmemesini gerektirmektedir. Bu çerçevede en az geçim indirimi hem vergi adaletinin sağlanabilmesi hem de ödeme gücüne ulaşılabilmesi bakımından önemli bir araçtır. Bütün gelir vergisi mükelleflerinin en az geçim indirimi müessesesi kapsamına alınmasının vergi gelirlerinde bir düşüşe yol açabileceği iddia edilebilirse de, bu gerekçe kişilerin hayatını sürdürebilmeleri için zaruri olan en az düzeydeki gelirlerinin vergilendirilmesi için yeterli değildir (Saraçoğlu, 2007a) Vergi gelirlerinin azalacağı gerekçesiyle, asgari düzeydeki gelirin vergilendirilmesi kabul edilemez. Adalet ilkesi de bu yöndeki mülahazalara izin vermez. Öte yandan kişinin asgari düzeydeki gelirinin vergi dışında bırakılması onun vergi vermediği anlamına gelmez. Gelirinin tamamı asgari geçim indirimi

[5]Aynı yönde görüşler için bkz. Budak, 2007; Ekinci, 2012; Biyan, 2007.

kapsamına girse dahi kişiler harcama vergileri nedeniyle vergi ödemeye devam etmektedirler (Tekeli, 1960:87).

Sonuç

Vergilemede adalet ve eşitlik ilkelerinin hayata geçirilebilmesi için mükelleflerin ödeme gücünün etkili bir biçimde kavranabilmesi önem arz etmektedir. Ödeme gücüne ulaşmada kullanılan en önemli enstrümanlardan birisi de en az geçim indirimidir.

Ancak Türk gelir vergisi sisteminde "asgari geçim indirimi" adını taşıyan uygulama bu haliyle en az geçim indirimi müessesesine ilişkin teoride yer alan görüşlere ve gelişmiş ülke uygulamalarına oldukça uzaktır. Yapılması gereken bütün gelir vergisi mükelleflerinin faydalanabileceği bir "en az geçim indirimi" müessesesi oluşturmak ve ayırma ilkesini hayata geçirebilmek için daha farklı uygulamaları yürürlüğe koymaktır.

Ücretlilerin diğer gelir unsuru sahiplerine özellikle sermaye geliri elde edenlere kıyasla daha düşük düzeyde vergilendirilmesine yönelik müesseseler ayırma ilkesi çerçevesinde ele alınmaktadır. Ülkemizde asgari geçim indirimi adı verilen uygulama yapısı itibarıyla ayırma ilkesini ifade etmektedir. Çünkü müesseseden yararlanma hakkı sadece ücret geliri elde edenlere tanınmıştır. Mükellefin ödeme gücüne ulaşılabilmesi açısından en elverişli araçlardan birisi olan en az geçim indirimi müessesesine atfedilen faydaların ortaya çıkabilmesi açısından bu müesseseden yararlanma hakkı tüm gelir vergisi mükelleflerine tanınmalıdır. Asgari geçim indirimi müessesesi, çalışmamızda incelenen yabancı ülke uygulamalarının tamamında görüldüğü üzere sadece ücret geliri elde edenlere yönelik bir müessese değildir. İncelemeye konu edilen yabancı ülkelerin tamamında en az geçim indirimine, teorik tanıma uygun olarak, gelir vergisi mükelleflerinin tamamı açısından yer verilmiştir. Yabancı ülkelerin bazılarında en az geçim indiriminin kapsamına kişinin kendisi, eşi ve çocukları yanında bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler de dahil edilmiştir. Ülkemiz uygulamasının bu açıdan da tekrar ele alınması gerekmektedir.

Kaynakça

Agenziaentrate (2012), *Income Tax for Individuals*, http://www1.agenziaentrate.gov.it/inglese/italian_taxation/income_tax.htm#Irpef:rates and allowances (Erişim Tarihi: 25/08/2012)

Akdoğan, A. (2006), *Kamu Maliyesi*, 11.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Biyan, Ö. (2007), "Türk Vergi Sisteminde Asgari Geçim İndiriminin Dayanılmaz Eksikliği", http://www.alomaliye.com/2007/ozgur_biyan_asgari_gecim.htm (Erişim Tarihi: 26/08/2012)

Budak, T. (2007), "Teoride ve Uygulamada En Az Geçim İndirimi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:222, 106-122.

Canada Revenue Agency (2012a), *What are the Income Tax Rates in Canada for 2012* http://www.cra-arc.gc.ca/tx/ndvdls/fq/txrts-eng.html (Erişim Tarihi: 26/08/2012)

Canada Revenue Agency (2012b), *Payroll Deductions Tables*, http://www.cra-arc.gc.ca/E/pub/tg/t4032oc/t4032-oc-12b.pdf (Erişim Tarihi: 26/08/2012)

Canada Revenue Agency (2012c), *2012 Personal Tax Credits Return*, http://www.cra-arc.gc.ca/E/pbg/tf/td1/td1-fill-12e.pdf (Erişim Tarihi: 27/08/2012)

Colonna, F. vd. (2011), "Taxation and Labor Force Participation: The Case of Italy", http://www.ined.fr/fichier/t_telechargement/37993/telechargement_fichier_en_p16_colonna.pdf (Erişim Tarihi: 29/8/2012)

Confédération Fiscale Avropéenne (2012), *Personal Income Tax in Germany*, http://www.cfe-eutax.org/taxation/personal-income-tax/germany (Erişim Tarihi: 29/08/2012)

Dikmen, M.O. (1956), "Asgari Geçim Haddi Üzerinde Düşünceler", *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Sayı 2, 41-64.

Edizdoğan, N. (2000), *Kamu Maliyesi 2*, 5. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.

Ekinci, F. (2012), "Gelir Vergisi Tarifesi: Almanya ve Türkiye Uygulamasının Karşılaştırılması", *Dumlupınar Üniversitesi SBE Dergisi*, 32(II), 191-200.

EXPATAX (2012), *Tax Rates in the Netherlands 2012*, http://www.expatax.nl/tax_rates_2012.php (Erişim Tarihi: 30/08/2012)

Federal Ministry of Finance (2009), *The Austrian Personal Income Tax and Corporate Income Tax*, Vienna: Printed by the Print Shop of the Federal Ministry of Finance.

French-property.com (2012a), *French Income Tax Rates for 2012*, http://www.french-property.com/news/tax_france/income_tax_rates_2012/ (Erişim Tarihi: 15/10/2012)

French-property.com (2012b), *Calculating Your French Income Tax Liability*, http://www.french-property.com/guides/france/finance-taxation/taxation/calculation-tax-liability/allowances#5.3.3. (Erişim Tarihi: 30/08/2012)

Gerçek, A. (2000), "Emek Geliri Sahiplerine Yönelik Özel İndirim ve Özürlülük İndirimi Uygulaması", *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1 Sıra:1/No:89, http://www.isguc.org/?p=article&id=89&cilt=2&sayi=1&yil=2000 (Erişim Tarihi: 31/08/2012)

Gerçek, A. (2011), "Ücretlerinin Vergilendirilmesi ve 6009 sayılı Kanunla Bu Konuda Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi, http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/adnangercek/002/ (Erişim Tarihi: 31/08/2012)

Government of Netherlands (2012a), *Income Tax*, http://www.government.nl/issues/taxation/income-tax (Erişim Tarihi: 31/08/2012)

Government of Netherlands (2012b), *Box 1 Werk en Woning*, http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inkomstenbelasting/belastbaar-inkomen/box-1-werk-en-woning (Erişim Tarihi: 31/08/2012)

Gözler, K. (2000), *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 154-168, www.anayasa.gen.tr/sosyaldevlet.htm (Erişim Tarihi: 31/08/2012)

HM Revenue&Customs (2012), *Income Tax-The Basics*, http://www.hmrc.gov.uk/incometax/basics.htm#1 (Erişim Tarihi: 01/09/2012)

Honekamp, I. ve Schwarze, J. (2010), *The Potential Effects for Families of Introducing the French Fiscal System in Germany*, http://mpra.ub.uni-muenchen.de/25794/4/potential_effects_for_families.pdf (Erişim Tarihi: 30/08/2012)

Horwath, C. (2012), *Europe, Middle East & Africa Tax Facts 2012,* http://www.crowehorwath.net/uploadedFiles/DK/insights/insights-assets/EMEA%20Tax%20Facts%202012%20FINAL.pdf (Erişim Tarihi: 15/10/2012)

Immihelp (2012), *Income Tax in the USA*, http://www.immihelp.com/newcomer/income-tax-usa.html (29/08/2012)

Internal Revenue Service (2012), *Standard Deduction*, http://www.irs.gov/publications/p17/ch20.html#en_US_2011_publink1000173007 (Erişim Tarihi: 27/08/2012)

Internal Revenue Service (2011a), *Exemptions, Standard Deduction, and Filing Information*, Publication 501, http://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p501.pdf (Erişim Tarihi: 26/08/2012)

Internal Revenue Service (2011b), *Internal Revenue Bulletin: 2011-45*, http://www.irs.gov/irb/2011-45_IRB/ar13.html#d0e1048 (Erişim Tarihi: 15/10/2012)

Internal Revenue Service (2011c), In 2012, *Many Tax Benefits Increase Due to Inflation Adjustments,* http://www.irs.gov/uac/In-2012,-Many-Tax-Benefits-Increase-Due-to-Inflation-Adjustments (Erişim Tarihi: 15/10/2012)

İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası (2008), *Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Yaşanan Belirsizlikler ve Çözümler*, Rapor 08/1-2-3-4.

Kızılot, Ş. (2002), "Vergiyi Kim Ödüyor?", *İşveren Dergisi*, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=593&id=36 (Erişim Tarihi: 29/08/2012)

Kızılot, Ş., Kılıç, V. ve Müderrisoğlu, O. (2006), *AB Yolunda Mali Dünyamız*, 2. Baskı, TİSK Yayınları, Ankara, http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1836 (Erişim Tarihi: 27/08/2012)

OECD (2012), *Taxing Wages 2010-2011*, OECD Publishing.

Öz, E. ve Akdemir, T. (2002), "A.B.D. Vergi Sistemi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:168, 86-103.

Parsche, R. ve Osterkamp, R. (2004), "Child Support and Children's Tax Allowances In Selected Avropean Countries", *CESifo DICE Report 3/2004*, http://www.ifo.de/portal/pls/portal/docs/1/1193570.PDF (Erişim Tarihi: 01/09/2012)

Public Finances General Directorate Tax Policy Directorate (2011), *The French Tax System*, http://www.impots.gouv.fr/portal/deploiement/p1/fichedescriptive_1006/fichedescriptive_1006.pdf (Erişim Tarihi: 26/08/2012)

Saraçoğlu, F. (2007a), "Asgari (En Az) Geçim İndiriminin Vergi Ödeme Gücünün Kavranması Açısından Önemi ve Türkiye'de Uygulama Açısından Gelişimi", *Kazancı Hukuk Dergisi*, 33-34, 121-133 http://fatihsaracoglu.com/dosyalar/Akademik_Calismalar/Makaleler/Makale_15.pdf (Erişim Tarihi: 16/10/2012)

Saraçoğlu, F. (2007b), "Asgari Geçim İndirimi (En Az Geçim İndirimi): Türkiye İçin Öneriler", *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Sayı:40, 189-199 http://fatihsaracoglu.com/dosyalar/Akademik_Calismalar/Makaleler/Makale_14.pdf (Erişim Tarihi: 16/10/2012)

Şenyüz, D., Yüce, M. ve Gerçek, A. (2012), Türk Vergi Sistemi, 7.Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Tekeli, İ, (1960), "En Az Geçim İndirimi ve Aile Tahsisatı", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 9-10-11.

http://www.ivdb.gov.tr/pratik/oranlar/asgarigecimind.htm

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
980 sayılı Kanun
3239 sayılı Kanun
4842 sayılı Kanun
5421 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
5615 sayılı Kanun